

Haandarbejdets Fremme

Medlemsblad for Foreningen Haandarbejdets Fremme

2/juli 2021 26. årgang

Motiv fra Årets Korssting 2022
– se mere side 14

Bakkehuset har inviteret interesserede broderister fra hele landet til at bidrage til udstillingen med et broderi, der udtrykker deres forhold til naturen i dag, side 4.

Så er 2022 udgaven af Årets Korssting lige på trapperne og vi inviterer til reception lørdag den 28. august, side 14.

Tina Hermann beretter om en ny og mere moderne udgave af Macramé, som trives på sociale medier som Pinterest og Instagram, side 21.

Indhold

De tråde, der binder os sammen <i>af Rikke Lagersted-Olsen</i>	4
Baandsalonen i Larsbjørnstæde 15, København <i>af Helle Lippert</i>	6
Doris Güttler har broderet et fødselsbillede til en lille pige	7
Coronabroderi - en pandemi i blød indpakning <i>af Merete Holst Brønnum</i>	8
Referat af Generalforsamling	10
Formandens beretning for året 2020 <i>ved Anita Jørgensen</i>	11
Broderi og grænser <i>af Kirsten Rygind-Eriksen</i>	13
Årets Korssting 2022	14
Idéside: Sommer, sol og insekter! <i>af Karen M. Sinning</i>	16
Hækling <i>af Kirsten Lindberg, arkitekt, dr.phil.</i>	18
Macramé <i>af Tina Hermann</i>	21
Kurser på Koldinghus i anledningen af udstillingen "Dronningens broderier"	24
Nyt fra produktionen: Sol, sommer, strand	26
Design af hendes majestæt Dronningen Margrethe II	27
Korssting til nytte og opmuntring <i>af Af Ulrikka Mokdad og Morten Grymer-Hansen</i>	28
Foreningens udflugter <i>Af Inger Beck</i>	32
Boganmeldelser	33
Lidt af hvert	34

Besøg os på www.haandarbejdetsfremme.info
www.facebook.com/haandarbejdetsfremme
www.instagram.com/haandarbejdetsfremme

Forside

Motiv fra Årets Korssting 2022,
designet af Pia Matthiessen.

Bagside

Fortryllende Macramé kreationer
fra Tina Hermann.

Henvendelse til

FORENINGEN HAANDARBEJDETS FREMME

kan rettes til nedenstående:

Formand Anita Jørgensen

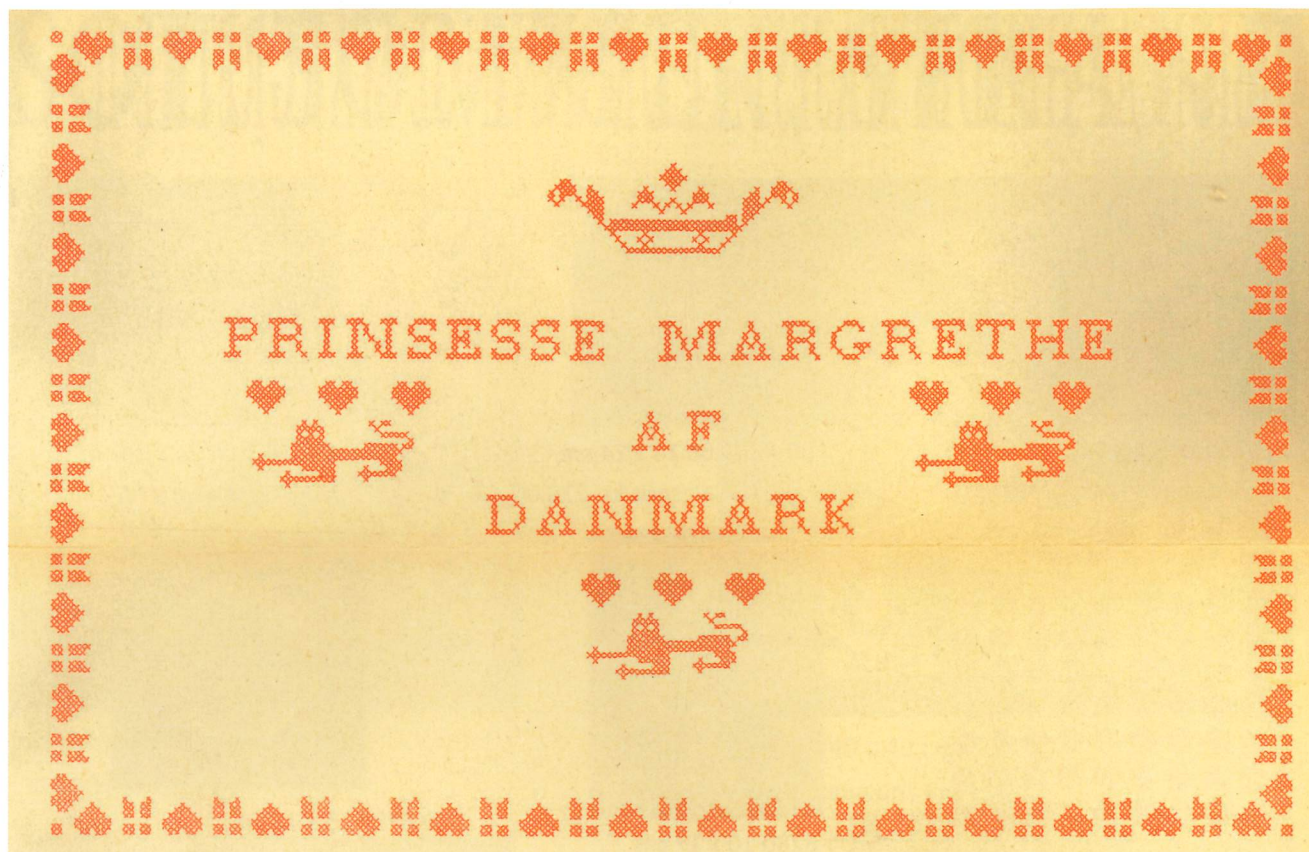
Bakkesvinget 15e

6340 Kruså

Tlf. 29 33 02 29

E-mail: anita.jorgensen@hotmail.dk

Korssting til nytte og opmuntring: Margrethe Halds mønsterhæfter i ugebladet Landet

Af kunsthistoriker Ulrikka Mokdad og historiker Morten Grymer-Hansen

Tekstilsforskeren og væveren Margrethe Hald (1897-1982) arbejdede som inspektør på Nationalmuseet i København fra 1947 til sin pensionering i 1967.

Som ung havde Hald lært at væve hos landsbyvæveren i Neder Vrigsted og på Vrigsted Højskole og Askov Højskole. I løbet af sine studier på Tegne- og Kunstindustriskolen for Kvinder i København blev hun opmuntret af sin lærer Elna Mygdal til at studere tekstilerne på Nationalmuseet. Hald arbejdede til at begynde med som væver for museet, idet hun udførte rekonstruktioner af bl. a. Egtvedpigens

og Skrydstrupkvindens dragter til udstillingsbrug. Senere blev hun ansat som assistent og blev tilknyttet bronzealdersspecialisten H. C. Broholm, med hvem hun udgav flere bøger, bl.a. Danske Bronzealders Dragter (1935) og Skrydstrupfundet, en sønderjyds Kvindegrav fra den ældre Bronzealder (1939). Foruden at studere tekstiler og dragter over hele verden var Hald en flittig skribent, der publicerede talrige artikler om tekstile emner i såvel akademiske årbøger og tidsskrifter som i aviser og populærvidenskabelige sammenhænge.

Hald evnede i sin forskning at kombinere sit indgående kendskab til

tekstile teknikker med en række videnskabelige discipliner, der rakte fra arkæologi og etnologi til historie og kunsthistorie. Hendes doktordisputats fra 1950, Olddanske Tekstiler, anses stadig for et hovedværk inden for dansk og international tekstilforskning

Takket være støtte fra Agnes Geijers Fond för Nordisk Textilforskning blev den del af Margrethe Halds arkiv, som forvaltes af Center for Tekstilforskning(CTR), Saxo-Instituttet, Københavns Universitet, digitaliseret af Ulrikka Mokdad i 2019. Målsætningen er, at alt arkivmateriale skal gøres tilgængeligt for et bredt publikum for at udbrede kendskabet til denne særlige kvin-

de og hendes betydning, ikke kun inden for tekstilforskningen, men også for hendes banebrydende karriere.

I 2020 blev vi tildelt yderligere midler til projektet, og i dag arbejder Eva Andersson Strand som projektleder og Ulrikka Mokdad som projektkoordinator sammen med forsknings-

beriget med kopier af to små broderihæfter Korssting Navne og Tal fra 1940 og Korssting II Sy smukke Mærker paa Udstyret fra 1941, der er udgangspunktet for nærværende artikel.

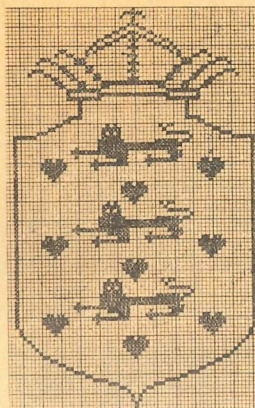
Ugebladet LANDET, forløberen for LandbrugsAvisen, udkom første gang d. 12. september 1940 og

hæfterne. Til forskel fra andre af tidens udgivelser fra f.eks. Selskabet til Haandarbejdets Fremme, der især fokuserede på korsstingets dekorative egenskaber i den hensigt at markedsføre selskabets broderikits, var formålet med LANDETS små hæfter et ganske andet. Her lagde man først og fremmest vægt

Den som ej kand læse, eller skrive, skal sette sit Segl under . . . eller sit Boemerke, staar der i Christian den Femtes Danske Lov. Endnu i sidste Halvdel af det 17. Aarhundrede har aabenbart saa stor en Del af det danske Folk været ukendt med Bogstavers Brug, at en saadan Paragraf synes naturlig og nødvendig. Et Bomærke var et Ejermærke, et Kendetegn for en bestemt Mands eller et bestemt Bo's Ejendele, oprindelig et ganske primitivt Mærke, som var almindelig anerkendt og af juridisk Gyldighed.

Bønderne har vel klaret sig gennem Aarhundreder med saadanne simple runelignende Tegn; men Adelen og Fyrsterne skabte sig tidligt deres særlige Slægtsmærker eller Vaabenmærker, undertiden smukke og af fortrinlig dekorativ Virkning, undertiden overdrevent prægende. Men selv om Skrivekunsten vandt Udbredelse, anvendte en Mand fremdeles sit Vaabenmærke som Kendetegn og Prydelse for de mest forskelligartede Ejendele: Skabe, Kister, Vaaben, egne Klæder, og til Kvindernes Klæder, Smykker, Dækketøj — endog til Stridshestens Udstyr.

Med forsigtige Skridt gik Borgerskabet i samme Retning, allerede tidligt kendes ogsaa borgerlige Vaabener, og i al Fald berettes, at omkring 1660 førte enhver nogenlunde vel-

situeret Borgermand Vaaben i sit Segl, og Kong Christian den Femte legaliserede paa en Maade denne Skik, idet han i Privilegierne for de kongelige Betjente forudsætter, at de borgerlige Betjente førte Vaaben. Muligvis er det ogsaa fra denne Tid, Skikken med at sætte Kroner over borgerlige Navne kom i Yndest. Ogsaa enkelte Bønder førte Segl med særligt Mærke, og fra Nordvestsjælland stammer det smukke lille Ornament med Lykkefuglen, Side 2, som en bestemt Bondefamilie skal have brugt som Slægtsmærke til Tekstiler. Til de forskellige Ornament, som her gengives i Tilslutning til Bogstavmærkerne, har dog formentlig ikke knyttet sig nogen speciel Betydning af privat Karakter; de har aabenbart været almindelig brugt. I og for sig var det jo ikke nogen utiltalende Tanke, om man havde et bestemt lille Mærke til sine Ejendele, evt. anvendt sammen med Navnetrækket.

Helt uddød kan den gamle Skik med Bomærker egentlig ikke siges at være. Den lever den Dag i Dag i Bogelskernes Exlibris, et Papirmærke, paatrykt Ejerens Navn og et Billede, hvis Motiv paa en eller anden Maade antyder Ejerens Interessesfelt, og hvorom alting er, det danske Rigsvaaben er jo egentlig et Bomærke, vort fælles Mærke for vort Bosted, Danmark, og det Folk, som er vort.

Margrethe Hald.

assistent Morten Grymer-Hansen i tæt samarbejde med et advisory board videre med et delvist nyt projekt "Margrethe Hald: The Life and Work of a Textile Pioneer: new insights and perspectives."

De fleste af Halds artikler og udgivelser er in-scannede og ligger frit tilgængelige på:

<https://ctr.hum.ku.dk/research-programmes-and-projects/previous-programmes-and-projects/the-margrethe-hald-archive-digitalization-and-dissemination/>

Forskerens efterladte lysbilledsamling blev ligeledes indscannet. Denne omfattende samling af især fotos fra Halds studierejser i Mellemøsten og Sydamerika vil blive gjort tilgængelig i en online database.

Under arbejdet med at digitalisere materialet lykkedes det at fremskaffe flere af Halds publikationer, som CTR-arkivet ikke lå inde med i forvejen, blandt andet blev arkivet

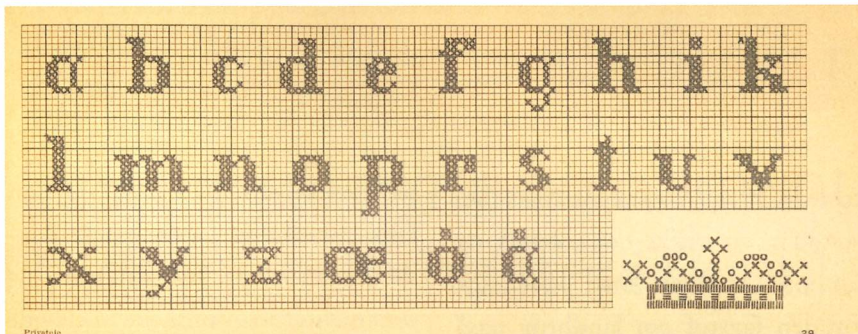
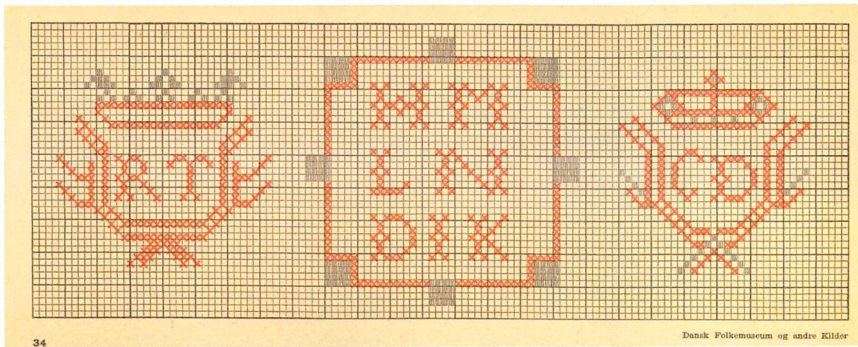
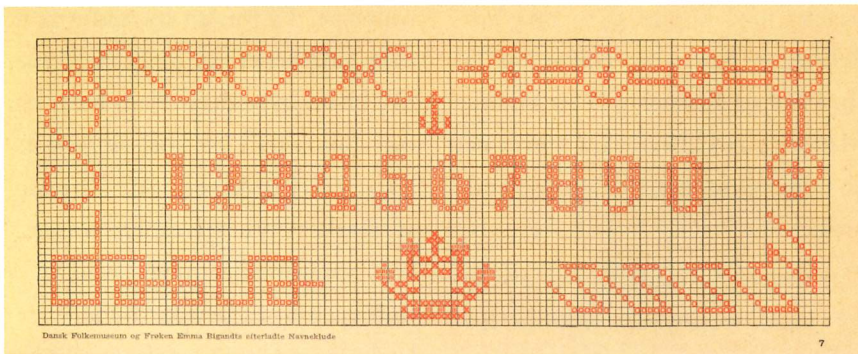
bestod af en række højskolefolk og landmænd. Hvert blad indeholdt foruden fagstof om landbrug også noveller samt afsnittet "Landbokvinden", som var nogle sider tilegnet kvindestof i form af bl. a. madopskrifter og gode råd om landhusholdning. Bladet havde også en side med tegneserier for børn. I løbet af besættelsesårene blev både Danmarkshistorien, den nordiske mytologi og en længerevarende fortælling om vikingen Vagn Vovehals tegnet og fortalt til de yngste landboer.

LANDETS redaktion havde i 1940 allieret sig med museumsassistent frk. Margrethe Hald, der i både museumssamlinger og hos private samlere af gamle lagner og navneklude havde udvalgt og aftegnet de alfabet, talrækker, blomsterkrans og kongekroner, som blev gengivet på ternet baggrund i det første af

på korsstingets nytteværdi og dets faste forankring i den gamle danske bondekultur, hvis mønstre og ornamentter man ønskede at udvide kendskabet til blandt bladets kvindelige læsere.

Redaktionen skriver i indledningen: "Ugebladet LANDET har udgivet dette Hæfte i Haabet om at gøre det til enhver dansk Kvindes Eje [...] Da det tilmed har været muligt paa disse 36 Sider at give et meget forskelligartet Udvalg af Alfabetter, strækkende sig fra det ganske enkle Bogstav, som selv en lille Pige kan magte, til det store dekorative Alfabet, som ved Sting- og Farvevalg kan byde ogsaa den syntereserede voksne Kvinde et interessant Arbejde, er det vor Forventning, at der i et Hæftes beskedne Format er skabt en lille Bog, som man atter og atter vil vende tilbage til med samme Glæde"

Da det første hæfte hurtigt blev ud-

solgt fra forlaget, besluttede LANDET at udgive endnu et korsstingshæfte i 1941, igen i samarbejde med Margrethe Hald og igen med tal, bogstaver og ornamenten aftegnet fra gamle folkelige tekstiler. Denne gang var der dog mange af mønstrene, som stammede fra arvestykker udlånt af bladets læsere.

En ting, som falder i øjnene ved begge broderihæfter, men især det fra 1941, er den nationale ånd, der gennemsyrrer både tekst og motiver. Der er i hæftet nogle sider i dobbeltstørrelse, som kan foldes ud. Den ene af disse dobbeltsider viser en komposition, som kan overføres til f.eks. en lille pude eller en lysedug. Kompositionen består af en ramme af dannebrogflag og hjerter. Inden for rammen ses hjerter og løver fra

Danmarks rigsvåben, og der står "Prinsesse Margrethe af Danmark" under en elegant prinsessekrone. Hald skriver til slut i sin introduktion til hæftet: "... og hvorom alting er, det danske Rigsvaaben er jo egentlig et Bomærke, vort fælles Mærke for vort Bosted, Danmark, og det Folk, som er vort".

En anden ting man lægger mærke til ved LANDETS korsstingshæfter er, at når man som nutidslæser gennemgår de gamle broderihæfter og læser indledningens formanende ord, fremstår de med datidens typiske kønsopfattelser, idet korsstingshæfterne som nævnt udelukkende henvender sig til ugebladets kvindelige læsere. Den tanke, at fx en ungarl eller enkemand kunne få den ide at brodere, faldt åben-

bart ikke nogen ind i begyndelsen af 1940'erne. Samtidig kan man måske godt undre sig lidt over, at korsstingsbroderede initialer på duge og linned ligefrem skulle udgøre en forudsætning for landbokvindens mentale sundhed, som det antydes på bagsiden af de to hæfter:

"Landbokvinden staar i Dag over for Opgaver, der stiller store Krav til hendes Dygtighed og Sindsligevægt. Det nye, rigt illustrerede Ugeblad LANDET søger at belyse alle faglige og kulturelle Spørgsmaal inden for Husmoderens og Landbokvindens store Omraade".

I hvert af hæfterne har Hald efter indledningen skrevet en kort historisk artikel, hvori hun redegør for skikken med at mærke ejendele med bomærke, våbenskjold eller monogram. Hun kommer også med betragtninger om hvorledes denne skik kan være til nytte i husholdningen anno 1940:

"I et moderne Hjem er man maaske nok mindre besværet med Pligter til at passe paa saa store Forsyninger af Linnedvarer; dog har Nutidens Hygiejnekrav medført, at vi skifter og vasker Tøjet hyppigere end i gamle Dage, og den Skik at nummerere Haandklæder og Lagener kan det vist stadig være Mening i at opretholde".

Hvis landhusmoderen havde tid og lyst til at sy korssting, kunne hun finde alt hvad hjertet måtte begære af dekorative og mere eller mindre letlæselige tal og alfabetter til sin rådighed i LANDETS hæfter. De aftegnede mønstre spænder lige fra små simple bogstaver, der består af 10-20 sting, over snirklede gotiske bogstaver i flere farver på op til 40 sting, til større blomsterkranse, kongekroner og mæanderborter.

Det er tydeligt, at ugebladet LANDET med disse hæfter henvender sig til en gruppe, der forudsættes at have i det mindste et basalt kendskab til broderi og til at arbejde med nål og tråd. Disse kundskaber forventede man, at kvinder på landet havde, ligesom de forventedes at kunne aflæse systematikken i et broderimønster blot ved at se det afbildet. Vi besluttede os for at lave et lille eksperiment for at se, hvordan et par af mønstrene ville se ud i broderet tilstand.

Som ganske uerfaren brodeur påtog én af nærværende artikels forfattere, historiker Morten Grymer-Hansen, sig at afprøve nogle af korsstingsmotiverne. Et stykke stramaj af grov kvalitet blev indkøbt til formålet samt garn i rød, gul og grøn. Han benyttede rød og gul til at udføre det første mønster: en kongekrone i ét af de mere enkle formater. Selvom korsstingshæfterne især beskæftiger sig med tal og bogstaver, der fremhæves som særligt nyttige af Hald, så var det ornament og symboler, vor testperson fandt det mest interessant at afprøve. Måske

fordi det i dag er særdeles svært at forene ordene 'nytte' og 'broderi', og man i stedet tænker på broderi som kunsthåndværk med tryk på første stavelse.

I hæfterne findes en ganske kort gennemgang af principperne i korssting og beslægtede tællesting, hvor Hald belærer læseren om, at man bør sy sting fra venstre mod højre og derefter fra højre mod venstre for at opnå det smukkeste resultat. Det er dog stort set alt, hvad der er at hente af hjælp for den uerfarne, og man er hurtigt overladt til selv at prøve sig frem med de mangeartede mønstre. Dette medførte en række uregelmæssigheder i stingene på prøvestykket, særligt når det var nødvendigt at skifte række eller når der var et mellemrum mellem stingene. Ganske sikkert er det, at resultatet – og bagsiden i særdeleshed – ikke ville leve op til Halds standarder for skønhed og regelmæssighed. Mortens andet forsøg udi korsstingsbroderiets kunst, en lykkefugl i hæftet fra 1941, blev dog langt mere vellykket og vi konkluderede, at eksperimentet var en succes.

Skulle læseren nu selv føle en ubændig trang til at mærke husets viskestykker og lagner med monogram eller kongekroner – og derved opretholde både sin sindsligevægt og orden i skabe og skuffer – kan LANDET's broderihæfter tilgås på Center for Tekstilforsknings hjemmeside sammen med en lang række af tekstilforskeren Margrethe Halds øvrige publikationer:

<https://ctr.hum.ku.dk/research-programmes-and-projects/the-margrethe-hald-archive-digitalization-and-dissemination/>

Denne artikel er skrevet med støtte fra Agnes Geijers Fond for Nordisk Tekstilforskning og Center for Tekstilforskning, Københavns Universitet. Forfatterne takker projektleder Eva Andersson Strand for gennemlæsning og værdifulde kommentarer samt resten af Margrethe Haldprojektets advisory board for faglig sparring undervejs.

Se også:

<https://ctr.hum.ku.dk/research-programmes-and-projects/margrethe-hald/> ■

Syning af Korssting, Dronningesting og Kvadratsting

Navnekludene er i Reglen syede paa klart Hampelin, Hørstof eller fint lærredsvævet Uldtøj, som man kunde tælle Traade i — senere hen blev ogsaa Stramaj anvendt; Sygarn forekommer saavel af Silke som af Uld, Hør og Bomuld. Det vil vist være af ringe praktisk Værdi for os deraf at drage Slutninger om, hvilke Arter af Tøj og Garn, vi skal vælge til vore Haandarbejder — vi er jo henvist til at bruge de Stoffer, der er i Handelen nu, og som egner sig for vore Formaal.

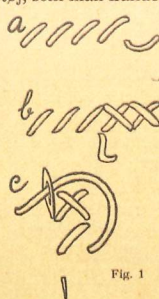

Fig. 1

32

Derimod kan man af de gamle Forbilleder umiddelbart se, at den bedste Virkning i Reglen opnaas, naar et Korssting fylder nogenlunde godt paa Arealet; er Stinget for spinkelt, taber Tegningen let i Fasthed og Holdning. Man er her i Stand til at regulere ved at tage et større eller mindre Antal Traade til Stingets Felt. Se Side 35, som viser et smukt originalt Lagenavn.

Højtrødt og blaat var kogægte Farver, hvorfor man selvsagt valgte dem til Lagener o. l. Man ser Farverne baade hver for sig og i Sammenstilling, og andre Kulører forekommer — men kun sjældent — paa de gamle Linnedvarer.

Et Korssting bestaar som bekendt i Virkeligheden af to Sting efter Diagonalerne i et kva-

dratisk Felt. Første Sting sys altid fra venstre mod højre og andet Sting fra højre mod venstre (Fig. 1, a—b), og det virker meget uheldigt om denne Regel brydes. Hvor Traaden fremtræder paa Tøjets Vrange, skal den ligge i lodrette Sting. Hvis man syer en Stingrække lodret ned,

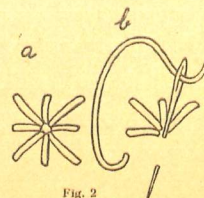

Fig. 2

f. Eks. paa Stammen i et Bogstav, vender man ikke Sytøjet i Haanden, men fører Naalen, som vist ved Fig. 1, c.

Man kan imidlertid erstatte Korsstinget med andre »Tællesting«, f. Eks.

¹ <https://www.kvinfo.dk/side/597/bio/44/origin/170/>

² Tekstilforsker og inspektør ved Dansk Folkemuseum, senere en afdeling af Nationalmuseet

³ CTR's Margrethe Hald-arkiv er tidligere blev gennemgået og benyttet af gæsteforsker Susanne Klose

⁴ Kunsthistoriker Johan Zimsen Kristiansen udgav 2012 i samarbejde med CTR hæftet Photographs from South America, som viser en række af Halds dias fra Colombia, Ecuador og Peru

⁵ <https://landbrugsavisen.dk/avis/tilbageblik>

⁶ http://www.desahjn.dk/Tegneserier/Tegneseriemuseet.dk/arkiv/landets_serier.htm

⁷ Korssting Navne og Tal s. 2

⁸ Korssting Navne og Tal s. 4